

2021. gada 11. marts

Enerģijas kopienu veidošana elektroenerģijas ražošanas no atjaunojamiem energoresursiem palielināšanai Latvijā

„Zaļais kurss” (*Green Deal*), ko 2019. gadā ir pasludinājusi Eiropas Savienība, paredz būtiskas izmaiņas līdzšinējā saimniekošanā. Eiropas Zaļā kursa centrā ir klimatneitralitāte - Eiropas Savienība kā pirmais kontinents ir apņēmusies sasniegt klimatneitrālu ekonomiku šī gadsimta vidū. Lai šo apņemšanos sasniegtu, aktīvas rīcības būs nepieciešamas dalībvalsts visos pārvaldes līmeņos – gan nacionālajā, gan reģionu un pašvaldību, lai visas iesaistītās puses – sabiedriskais sektors, uzņēmēji, iedzīvotāji – resursus patērētu efektīvi un mazinātu ietekmi uz klimatu un vidi. Klimatneitralitātes sasniegšanā daudz izaicinājumu turpmākajos gados būs enerģētikā. Savukārt ievērojams Eiropas Savienības sniegts finansiāls atbalsts būs pieejams elektroenerģijas ražošanai no atjaunojamajiem resursiem, energoefektivitātes uzlabošanai, tīrajiem transportlīdzekļiem, tāpat enerģijas uzglabāšanai un pārvadei.

Lai gan klimata pārmaiņas ir jautājumi, kas satrauc daudzus, tomēr līdz šim tikai neliela sabiedrības daļa ir iesaistījusies konkrētās darbībās. **Uzsāktais COME RES projekts ir veltīts vienai no šādās rīcības iespējām – atjaunojamās enerģijas kopienām.**

- Kā veiksmīgi ieviest atjaunojamās energoresursus izmantojošas enerģijas ražošanas tehnoloģijas?
- Kā panākt, lai atjaunojamās energoresursu plašāku izmantošanu atbalstītu vietējā kopiena?
- Kā atjaunojamās enerģijas ražošanas procesā iesaistīt iedzīvotājus?
- Kā veidot sadarbību starp iedzīvotājiem, pašvaldību un vietējiem uzņēmējiem? Kādus ieguvumus tas var sniegt vietējai kopienai?

Šie ir tikai daļa no jautājumiem, kas tuvākajos gados tā vai citādi būs jārisina arī pašvaldībām.

Uz tiem atbildes varētu palīdzēt rast Atjaunojamās enerģiju kopienu (AEK) veidošanas pozitīvais process. Piemēri, kas vērojami vairākās Eiropas Savienības valstīs, ir parādījuši ka labi pārdomāti, neliela mēroga decentralizētās enerģijas ražošanas risinājumi ir gan ieguldījums atjaunojamās energoresursu izmantošanā un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā, gan sabiedrības atbalsta veidošanā, gan sniedz nozīmīgus ieguvumus vietējai kopienai.

Balstoties uz Eiropas Savienībā jau notiekošajām enerģijas kopienu iniciatīvām un to pieredzi, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva par no atjaunojamajiem energoresursiem iegūtas enerģijas izmantošanas veicināšanu (pārstrādātā redakcija, 2018/2001/ES) ir noteikusi atjaunojamās enerģijas kopienas kā enerģijas ražošanas pārkārtošanas procesa nepieciešamu sastāvdaļu.

Lai AEK kļūtu par enerģētikas sektora sastāvdaļu, ir nepieciešams rast un izstrādāt konkrētus risinājumus. **Labvēlīgu nosacījumu radīšana atjaunojamās enerģijas kopienų veidošanai un to attīstībai par instrumentu iedzīvotāju atbalstam un tiešai iesaistei atjaunojamo energoresursu izmantošanā - tāds ir Eiropas Savienības pētniecības un inovācijas programmas “Apvārsnis 2020” projekta “COME RES” mērķis.**

2021.gada sākumā notika projekta uzsākšanas sanāksme Latvijā, ko rīkoja SIA “Vides investīciju fonds” sadarbībā ar Fizikālās enerģētikas institūtu. Sakarā ar valstī noteiktajiem COVID-19 pandēmijas ierobežojumiem sanāksme notika attālināti, izmantojot digitālās tiešsaistes platformu.

Sniegsim nelielu ieskatu sanāksmes norisē un tiešsaiti uz sanāksmes materiāliem.

Tikšanās ievaddaļā **projekta vadītāja Aija Zučika, Latvijas Vides investīciju fonda pārstāve,** dalībniekus iepazīstināja ar projekta mērķiem, uzdevumiem un turpmāko norisi.

Projekta aktivitātes turpināsies līdz 2023. gada februārim un mērķa sasniegšanai projekta partneri no deviņām Eiropas valstīm, kuri pārstāv enerģētikas un vides aģentūras, lietišķās pētniecības – konsultāciju institūtus, atjaunojamās enerģijas asociācijas un kooperatīvus, analizēs AEK darbības pieredzi. Izmantojot daudznozaru un starpdisciplināru pieeju, tiks analizēti politiskie, administratīvie, juridiskie, sociālekonomiskie un citi faktori, lai novērtētu galvenos nosacījumus un virzītājspēkus AEK attīstības veicināšanai projekta mērķa reģionos, tajā skaitā Latvijā.

Projekta ietvaros paredzēts veikt padziļinātu AEK darbības šķēršļu un veicinošo apstākļu un nosacījumu analīzi, atlasīt un izplatīt labās prakses piemērus - gan par iedzīvotāju un vietējo mērķgrupu līdzdalību un iesaisti elektroenerģijas ražošanā, izmantojot atjaunojamās energoresursus, gan par tādiem biznesa modeļiem, kas šādu kopienu darbību raksturo kā veiksmīgu un dzīvotspējīgu ilgtermiņā. Projekts veicinās aktīvu dialogu, informācijas apmaiņu un izglītošanos starp atjaunojamās enerģijas resursu izmantošanā un AEK izveidošanā iesaistītajām institūcijām, organizācijām un sabiedrības grupām.

Fizikālās Enerģētikas institūta vadošais pētnieks, projekta “COME RES” eksperts Ivars Kudreņickis, skaidroja, kāpēc enerģijas kopienas ir svarīgas un kāpēc tām būtu jāpievērš uzmanība.

AEK nozīmē elektroenerģijas ražošanas “demokratizāciju”. Ja vietējai sabiedrībai pieder elektroenerģijas ražošanas iekārtas un tā gūst taustāmu labumu no tām, tas veicina sabiedrības interesi, līdzdalību un iesaisti atjaunojamās enerģijas izmantošanā. “Līdzšinējā pieredze citās Eiropas valstīs, kur jau darbojas AEK, izmantojot dažādas tehnoloģijas un atšķirīgas juridiskās formas, rāda, ka plašākas kļūst patērētāju izvēles iespējas, iedzīvotāji piedalās enerģētikas sektora pārmaiņu procesos un vietējās teritorijas gūst labumus ekonomikas, sociālajā un vides jomā” uzsvēra I. Kudreņickis.

Ar direktīvu ieviešanas aktuālajiem jautājumiem, kas jārisina Latvijā, sanāksmes dalībniekus iepazīstināja **Einārs Cilinskis, Ekonomikas ministrijas Ilgtspējīgas enerģētikas politikas departamenta vecākais eksperts**

E.Cilinskis iepazīstināja ar galvenajiem nosacījumiem, kā atjaunojamā energokopiena ir definēta Eiropas Savienības direktīvā. Galvenais princips ir atklāta, autonoma, brīvprātīga vietējās sabiedrības (iedzīvotāji, mazie un vidējie uzņēmumi, pašvaldības un to iestādes) dalība un kontrole par kopienas darbību. Kopienas var darboties dažādu juridisko formu ietvarā, ja tiek nodrošināta kopienas mērķa izpilde - kopēju vides, ekonomisko vai sociālo ieguvumu nodrošināšana saviem dalībniekiem vai vietējām teritorijām.

Šobrīd tiek gatavoti grozījumi Enerģētikas likumā. Proti, likumu paredzēts papildināt ar sadaļu par energokopienām. E. Cilinskis aicināja projektā iesaistītos ekspertus un sanāksmes dalībniekus iesniegt priekšlikumus un komentārus par likuma grozījumiem, kuri sanāksmes norises laikā jau bija nodoti publiskās apspriešanas pirmajā posmā un būt aktīvajiem arī nākamajos publiskās apspriešanas posmos. “Turpmāk grozījumu sagatavošanas posmos plašāk būtu diskutējami jautājumi par energokopienas juridisko formu, finansēšanas programmām, valsts atbalsta veidiem, darbības prasībām, kontroles kritērijiem u.c.” vērtēja E. Cilinskis.

Par pieredzi, kāda gūta, iesaistot iedzīvotājus projekta “Kopienas atjaunojamās enerģijas projektu kopradīšana un kopfinansēšana (Co2mmunity)” aktivitātēs, pastāstīja **Ilgvars Francis, Rīgas plānošanas reģiona projekta koordinators**. Mārupē ir īstenoti divi atjaunojamo energoresursu izmantošanas projekti ar iedzīvotāju iesaisti - saules kolektoru izmantošana siltā ūdens sagatavošanai un saules PV paneļu izmantošana elektroenerģijas ražošanai pašpatēriņam daudzdzīvokļu un rindu dzīvojamā mājā. I. Francis iepazīstināja ne tikai ar projektā paveikto, bet detalizētāk pakavējās arī pie projektā iesaistīto pušu savstarpējās komunikācijas pieredzes.

Diskusijā, ko tikšanās noslēgumā vadīja **Fizikālās enerģētikas institūta vadošais pētnieks Gaidis Klāvs**, dalībnieki izteica idejas un priekšlikumus, kā projekta ietvaros varētu veicināt energokopienas veidošanos atjaunojamo energoresursu plašākai izmantošanai Latvijā.

Dalībnieku ieteikumi un idejas tiks iekļauti turpmāk plānotajos četros tematiskajos semināros.

Aicinām iepazīties ar sanāksmes laikā sniegtajām prezentācijām **ŠEIT**.

Ja Jūs vēlaties iegūt plašāku informāciju par projekta norisi Latvijā: **Aija Zučika, projekta vadītāja, aija.zucika@lvif.gov.lv**

Sagatavoja Aigars Štāls, projekta eksperts

Kontakti

COME RES Project

info@come-res.eu

www.come-res.eu

PARTNERS

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 953040. The sole responsibility for the content of this document lies with the COME RES project and does not necessarily reflect the opinion of the European Union.